

“WANNEER ZAL DEZE DOOR MUGABE VEROORZAAKTE RAMP EINDIGEN?”

Peter Henriot SJ

Lusaka, 5 december 2008

“Ja, Zambia kent problemen maar Goddank zijn we niet Zimbabwe!” Ik heb deze opmerking de laatste tijd verschillende keren gehoord en het zelfs zelf in de mond genomen . De volle omvang van deze uitdrukking werd me echter pas duidelijk toen ik afgelopen week naar enkele Zimbabwaanse vrienden luisterde, die mij vertelden wat zij dezer dagen ervaren bij onze zuiderbuur. Zij waren naar een bijeenkomst in Zuid-Afrika gekomen waar ik ook bij was, om de toekomst van de democratie in onze regio te analyseren.

Zij vertelden me verhalen over verschrikkelijk lijden en vroegen me om hen niet te vergeten wanneer ik terugkeerde naar Zambia. “Zie de problemen van Zambia in perspectief en sla alarm over Zimbabwe's problemen”, zo zeiden ze me. Mijn vrienden zijn Zimbabwanen, erg nationalistisch, erg vaderlandslievend, en zij werken voor de sociale noden van

het volk in aan de Kerk gerelateerde instellingen. Men kan hen niet ervan beschuldigen dat ze Britse lakeien zijn! Welnu, ik was diep geroerd door wat zij mij zeiden, en vandaar dat dit enkele van mijn noodkreten zijn. Ik vraag u om deze noodkreten te aanhoren en vervolgens uzelf dezelfde vragen te stellen als die ik zal stellen aan het eind van deze column.

Vervalste politiek

De afgelopen dage is het nieuws dat Mugabe's ZANU-PF and Tsvangirai's MDC wellicht één of andere machtsverdelende overeenkomst hebben bereikt. Mijn vrienden waarschuwden me om niet te snel de 'overeenkomst'-taal en -gebaren te geloven. Want wat kun je verwachten van een stel politici die verslagen werden in de verkiezingen van maart 2008 maar de resultaten vervalsten om zodoende nieuwe verkiezingen te hebben? En toen het duidelijk werd dat de regerende partij ook de nieuwe verkiezingen in mei 2008 zou gaan verliezen, begonnen ze een terreurcampagne die de oppositie elke kans op een vrije en eerlijke kans om hun overwinning in maart 2008 te herhalen, ontnam

Waren de verkiezingen van maart 2008 “vervalst” om de MDC een overwinning te onthouden? Vraag eenvoudigweg wat er gebeurde met de getelde stemmen vanaf het moment dat de uitslagen direct buiten de stemlokalen werden opgehangen (net zoals wij dat hier in Zambia hadden tijdens de verkiezingen van 30 oktober). Onafhankelijke waarnemers verklaren dat Tsvangirai meer dan de benodigde 50% van de stemmen kreeg, zeker meer dan de 47,9% die hem werden toegekend na een maand – ja, dat is een maand! – vertraging om de “officiële” resultaten mee te delen.

Mugabe en zijn vrienden, waaronder bevelhebbers van de strijdkrachten, hebben het in het openbaar duidelijk gemaakt dat zij nooit wat voor verkiezingsuitslagen dan ook zullen aanvaarden die tegen de “soevereiniteit” die door de “bevrijdingsoorlog” tot stand is gekomen, ingaat. Deze soevereiniteit wordt “belichaamd” door Mugabe zelf. Daarom zijn er de manipulatie van

verkiezingen, het terugkomen op overeenkomsten en het toeschrijven van alle kritiek aan voormalige kolonistoren en hun sympathisanten!

Gewelddadige politiek

Terwijl politieke ruzies voortduren, vreten de effecten van huidig en vroeger geweld ieder besef van democratie aan. Wie geeft er bevelen om oppositieleiders en sympathisanten te arresteren, om volksdemonstraties te onderdrukken, om huizen en bedrijven te verwoesten in stedelijke gebieden die worden beschouwd als pro-MDC, om "oorlogsveteranen" en jeugdmilities los te laten op hun medeburgers?

Intense angst is aan de orde van de dag. Zoals te begrijpen is, houdt dit gewone burgers van de straat, aangezien vreedzame demonstraties streng verboden zijn. Wanneer er pogingen zijn om ze te ondernemen, worden ze op een bloederige manier aangepakt.

Ingestorte economie

Het politieke geweld dat wordt aangewend om de huidige heersers aan de macht te kunnen laten blijven is groot. Maar het economisch en maatschappelijk geweld dat wordt bedreven tegen de overgrote meerderheid van de bevolking is nog groter.

De Zambiaanse krant *Post* vermeldde dat de gouverneur van de *Bank of Zimbabwe* afgelopen week herbenoemd is (op wat voor grondwettelijke basis, aangezien er nog geen formele regering gemachtigd is?) om te besturen met een officieel inflatiecijfer van 231 miljoen procent. Maar het officieuze en meer realistisch cijfer is 89,7 sextiljoen procent. Dat is 89 000 000 000 000 000 000 000%!!

Het land is bijna volledig tot stilstand gekomen, en alleen belangrijke buitenlandse munteenheden worden snel geaccepteerd. Zware tekorten aan basisbenodigdheden zoals voedsel en brandstof zijn aan de orde van de dag. Elektriciteit en water zijn afgesloten in Harare en elders. Rioolafvoer en vuilnisophaaldiensten zijn dichtgegaan, en als gevolg hiervan is er een angstaanjagende stijging in cholera te zien. Honger is wijdverbreid, en liefdadigheidsorganisaties worstelen om te voorzien in proviand voor bijna de helft van de bevolking in de komende maanden.

Ziekenhuizen en klinieken hebben een tekort aan alles behalve patiënten, zeker nu de cholera-epidemie zich verspreidt (nu al meer dan 400 doden in de afgelopen weken. Onderwijsinstellingen functioneren niet, omdat leraren (degenen die nog steeds in Zimbabwe zijn) moeten werken aan lonen die zelfs niet de transportkosten naar hun werk zouden kunnen dekken.

Bedrieglijke ontkenningen

Wat de hierboven beschreven situatie zo enorm droevig maakt, is dat de personen aan de macht, op de lagere echelons, simpelweg ontkennen dat er problemen zijn in hun land. Tenminste, geen problemen waar men hen de schuld van zou kunnen geven! De mensen zijn niet echt hongerig of ziek, de economische situatie is echt niet zo slecht hoor, en alle politieke moeilijkheden zijn gecreëerd door de imperialisten/ kolonialisten en hun satellieten van de MDC.

Zo sterk is de ontkenningreflex dat wereldwijd zeer gerespecteerde mensen als Jimmy Carter, Kofi Annan en Graça Machel afgewezen konden worden voor een humanitair bezoek met als opgave van reden dat hun bezoek niet alleen onnodig was, maar ook politiek gemotiveerd was om Mugabe en zijn vrienden te dwarsbomen.

Men kan er slechts naar gissen of de leiders zelf wel geloof hechten aan de verhalen die ze aan anderen vertellen. Gaan ze soms op stap naar de stedelijke gebieden of naar het platteland en zien, horen en ruiken ze daar de verwoesting die ze dagelijks teweeg brengen? Villa's en mercedessen beschermen hen wellicht van de tragische werkelijkheid van hun zuster- en broeder- Zimbabwanen; maar wat dan van hun geweten?

Wat maakt het uit?

Oké, nu kan de lezer mij vragen, wat voor verschil maakt mijn noodkreet uit en wat kunnen wij doen? Voor Zambia is de ineenstorting van Zimbabwe niet alleen een ramp voor de bewoners van dat droevige land, maar ook voor ons hier. Wij leven in een land met weliswaar ook zijn problemen maar over het algemeen genomen een waarlijk gezegend land. Hier zijn dus enkele vragen die we zouden moeten stellen om dan meteen te gaan zoeken naar antwoorden!

1) Wat is het officiële beleid van de Zambiaanse overheid ten aanzien van het groeiende aantal vluchtelingen dat hierheen ontsnapt uit ons buurland? Zullen Zimbabwanen, vanwege de cholera-epidemie, nog steeds weggestuurd worden naar Livingstone? (Livingstone is een stad aan de rivier de Zambesi, die de grens met Zimbabwe vormt.) Hoe zit het met het groeiend aantal Zimbabwaanse vrouwen die nu (groenten en zichzelf!) verkopen op straat in Lusaka (hoofdstad van Zambia)?

2) Wat is het antwoord van de Zimbabwaanse Hoge Commissaris, op de hier en elders gemaakte analyse die zowel de legitimiteit als de moraliteit van het huidige regime bevraagt? Kan de Commissaris uitleggen waarom zoveel van zijn landgenoten wegvluchten naar Zambia? Vergeet niet dat Zambia een land is wiens burgers veel offers van leven en welvaart hebben gebracht om te helpen in de bevrijdingsstrijd van Zimbabwe.

3) Wat is het standpunt van President Rupiah Banda tegenover de Zimbabwaanse crisis? Bestaat er nog iets van de 'erfenis' van Mwanawasa in het moedig weerspreken dat voortduurt in zijn officiële positie? Zal hij moreel leiderschap uitoefenen in de SADC – Ontwikkelingsgemeenschap in Zuidelijk Afrika - regio?

Dit zijn dus de noodkreten die ik mijn Zimbabwaanse vrienden beloofde. Zijn er hier in Zambia echo's te horen?

De schrijver is directeur van het Jezüetencentrum voor Theologische Reflectie in Lusaka in Zambia.